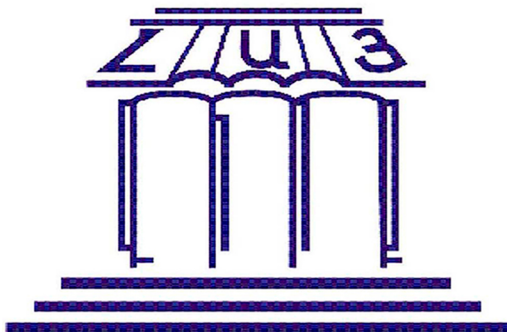

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

Ա. ԱԹԱՆԱՍՅԱՆ

**ԲԵՐՔԻ ՅԵՎ ԿՈԼԼԵԿՏԻՎԱՑՄԱՆ
ՏՈՆԸ**

ՈՒ ՄԵՐ ԱՆԵԼԻՔՆԵՐԸ ԱՅԴ ՏՈՆԻՆ

338. 98

ՂԻ-26

ԼՈՂԺՈՂԿՈՍՄԱՏԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՅԵՐԵՎԱՆ—1929 թ.

ՀՈՂԺՈՂԿՈՄԱՏԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅԱՄԲ
ԼՈՒՅՍ ԵՆ ՏԵՍԵԼ «ԳՅՈՒՂԱՑՈՒ ԳՐԱԴԱՐԱՆ»-Ի

ՀԵՏԵՎՅԱԼ ԳՐԲԵՐԸ

1. Ուղեցույց անտառային աշխատավորի 50
2. Ս. Շադունց—Մեր անելիքները (սպառված) 20
3. Հ. Փիրումյան և Մելեքյան—Ինչո՞ւ ձեռնառու չե
դորժարանում յուզ և չվեյց. պանիր պատրաս-
տելը (սպառված) 3
4. Փիրումյան—Խոտաբույսերը և նրանց մշակու-
թյան յեղանակները (սպառված) 10
5. Խ. Ավդալբեգյան—ՀՍԽՀ Հողային Որենսդիրը,
բացատրական հարց ու պատասխաններով. մասն
առաջին, աշխատ. հողդատագործություն (սպառ.) 30
6. Պ. Հեֆիմյան—Թթենու մշակութունը (սպառված) 10
7. Պ. Հեֆիմյան—Շերամի վորդը, նրա կերակրելն ու
խամքը 10
8. Խ. Յերիցյան—Կաթնատնտեսության գործնական
ձեռնարկ, մասն առաջին (64 նկ.) սպառված) 1 ու. 50
9. Կ. Մելիք-Շահնազարյան—Ծխախոտի մշակություն-
նը (սպառված) 20
10. Խ. Յերիցյան—Անհատական, թե՞ կոոպ. կաթնա-
տնտեսություն 20
11. Հ. Հարություն—Բատրակ, կնքիր պայմանագիր
(չափածո) (սպառված) 10
12. Մ. Թումանյան—Շարքացանը և նրա նշակակություն. 5
13. Խ. Տեր-Ներսիսյան—Ինչպես մշակել խաղողի աշ-
դիները (28 նկարով) (սպառված) 15
14. Յերեմյան դեպի գյուղ—Անդրկովկասյան Յերկրա-
յին Կոմիտեյի բանաձևը դյուղացիական հարցի մա-
սին. 35
15. Հայաստանի Կոմունիստական կուսակցության
կենտրոնական Կոմիտեյի Զորքորդ Պլենումի Բանա-
ձեվերը (սպառված) 15
16. Ռ. Արմենյան—Խոշոր յեղջուրավոր անասունների
մասնախոր (սպառված) 15

№ 61

«ԳՅՈՒՂԱՑՈՒ ԳՐԱԴԱՐԱՆ»

№ 61

Ա. ԱՐԱՆԱՍՏԱՆ

338.98:63

Ա-26

Այ

ԲԵՐՔԻ ՅԵՎ ԿՈԼԼԵԿՏԻՎԱՑՄԱՆ
ՏՈՆԸ
ՈՒ ՄԵՐ ԱՆԵԼԻՔՆԵՐԸ ԱՅԴ ՏՈՆԻՆ

ՅԵՐԵՎԱՆ, ՀԱՅՊՈԼԻԳՐԱՖԻ ՏՊԱՐԱՆ
Պատվ. 116 Գրառեպ. 2759 ք տ. 3000

ԲԵՐՔԻ ՅԵՎ ԿՈԼԼԵԿՏԻՎԱՑՄԱՆ ՏՈՆԸ

1. ԻՆՉՊԵՍ ԵՐ ԿԱՏԱՐՎՈՒՄ ԲԵՐՔԻ ՏՈՆՆ ԱՌԱՋՆԵՐՈՒՄ

Յոթներորդ տարին է, վոր Խորհրդային Հայաստանի գյուղացիութիւնը կատարում է «Բերքի տոնը»: Մինչև Խորհրդայնացումը մենք այդպիսի տոն չունեինք: Բայց դրա փոխարեն կային «սուրբ» աստվածածնի, «սուրբ» խաչի, սուրբ գեորգների և ուրիշ բազմաթիվ սուրբերի և յեկեղեցական տոներ ու ուխտեր, յերբ աշնանը, բերքը ժողովելուց հետո, գյուղացիք ճոժով-պըժով, մեծ ու փոքրով, անգամ հիվանդներով, վերցնելով ամենալավ գառն ու թռիչին, խունկն ու մոմը, վորն իշով, վորը ձիով, իսկ մեծ մասը վոտաբորիկ տասնյակ վերստերով ճանապարհ եյին կտրում, վոր գնան այս կամ այն սրբի անունով շինած յեկեղեցին, վանքն ու մատուռը՝ մատաղ անելու, աղոթելու, մոմ վառելու և իրար վորավորելու, յերբեմն նույնիսկ սպանելու համար: Դա կոչվում էր մեզանում ուխտագնացություն:

Թե ժողովրդական ինչքան հարստութիւն ու դրամ էր վատնվում այդտեսակ տոներին, թե ինչ չափերի յեր հասնում այդ ուխտերին

գինեկոնծությունն ու հարեցողությունը և ինչ հեռեանքներ ելին ստացվում դրանից—այդ մասին թող խոսի հռչակավոր ուխտատեղիներից մեկի՝ Դարալագյազի «սուրբ խաչի» ուխտագնացություն նկատագրողը։ «Սուրբ խաչի» տոնին, գրում է նա, յեկեկ ժողովվել ելին, սկսած մոտավոր գյուղերից մինչև ամենահեռավոր գյուղերը 15 հազարից ավելի գյուղացիներ։ Սար, ձոր, անտառ ու բակը լիքն էր կանանց, յերեսաների ու մեծերի ազմուխով ու իրարանցումով։ Յերկու պրիստավներ 30-40 ստրաժնիկներով, վորոնք հատկապես ուղարկված էին կարգ պահպանելու համար, չեյին կարողանում ալստեղ և այնտեղ առաջացած կռիվներին, գլուխ ջարդոցներին և խանչալ ու ռեվոլվեր հանողներին հասնել—«պրատակով» կաղմել։ Յերկու վարդապետ, մի յեպիսկոպոս, հատկապես Եջմիածնից յեկած, և 30 չափ քահանաներ հաղիվ հազ հասնում էին մատաղներն օրհնելու, խաչհամբույրներ և մատաղի մորթիներ ժողովելու ծանր գործում։ Այս տոնին Եջմածնի վերջրեց 3500 ուրբլի խաչհամբույր, 900 ուրբ. մոմ վաճառվեց ու 865 մատաղի մորթի ժողովեց։ Տոնակատարության յերեք օրերում 26 գլուխ, ձեռ ու վոտ ջարդվեց, 2 հոգի ըսպանվեցին, 12 աղջիկ ու հարս փախցրին և, ինչպես ասացին ինձ, այս յերեք օրում խրմվեց 1800 վեդրո գինի և մոտ 200 վեդրո արաղ ու կոնյակ։ Այնպես վոր, յեթե ջարդված գլուխներն ու սպանված մարդկանց չհաշվենք,

Դարալագյազի «սուրբ խաչի» ուխտը գյուղացիության վրա նստեց առնվազը 30-40 հազար ուրբլի»—ավարտում է իր թղթակցությունն այդ տոնի նկարագրող բժիշկ Քաջբերունին*)։

Այսքանը միայն մի ուխտում, մի սրբի համար. իսկ թե ինչքա՞ն աղպիսի սրբեր ու ուխտագնացություններ կային Հայաստանի զանազան վայրերում և ժողովուրդն ինչքա՞ն դրամ, մատաղ, գլուխ ու մարդ էր զոհում այդ սրբերի տոներին ու ուխտերին—դրա չափն ու հաշիվը չկա։

Ահա՛, թե ինչպես էր կատարում մեր աշխատավոր գյուղացիությունն իր «Բերքի տոնը» առաջնեքում։ Ցավելով պետք է ասել, վոր նույնը մասամբ կատարվում է նաև Հայաստանի խորհրդայնացման իններորդ տարում, շնորհիվ մի կողմից մեր գյուղացիության տգիտության և մյուս կողմից հոգևորականության։

Ճիշտ է, խորհրդայնացման շրջանում նրավագել է հավատացյալների թիվը և այլևս գյուղացիական մասսան առաջվա նման այնպես հախուռն թափով չի այցելում վանքերն ու ուխտատեղիները, բայց վոր այդ ուխտերը դարձյալ շարունակվում են և աշխատավոր ժողովրդի անգիտակ մասը դարձյալ տարե-

*) Տես «Արձագանք» 1895 թ. № 36 «Մի ուխտագնացություն». Քաջբերունի

կան հաղարներ ե ծախսում մատաղի, խունկի, մոմի ու «գանձանակ»-ի վրա նույն տերտերների «որհնությամբ», դա ևս փաստ ե, վորի դեմ կռիվը պետք ե ավելի ծավալել կուլտուրական և ագիտացիոն բոլոր միջոցներով:

2. ԻՆՉՈՒ ՍԱՀՄԱՆՎԵՑ «ԲԵՐՔԻ ՏՈՆԸ»

Կռվի այսպիսի միջոցներից մեկն ե Խորհրդային իշխանության կողմից սահմանված «Բերքի տոնը»:

Ինչո՞ւ սահմանվեց «Բերքի տոնը», ի՞նչ նպատակ ունի նա: Այս հարցերն ե տալիս այսօր իրեն, ամեն մի գյուղացի, ամեն մի բանվոր:

Բանվորներն ու գյուղացիները, հենց վոր իշխանությունն իրենց ձեռքն առան, չեյին կարող ամենից առաջ չմտածել ազատելու աշխատավորությանը տգիտության և մանավանդ հոգևորականության ճանկերից. այս վերջինը ձեռք ձեռքի տված հին իշխանության ու կապիտալիստական տարրերի հետ որ ու գիշեր աշխատում եյին ի վնաս հենց նույն այդ գյուղացիների ու բանվորների:

Ահա այդ նպատակով Խորհրդային իշխանությունը վորոշում ե ժողովրդի համար սահմանել ուրիշ, ավելի խելացի, ոգտավետ ու առողջ տոներ՝ պայքարելու այլ ուխտերի ու տոների դեմ, վորի մի պատկերը տվեցինք վերևում: Յե՛վ վորպես այդպիսիք սահմանվում են հեղափոխական տոները, ինչպես՝

Մայիսի մեկի, «Փարիզի Կոմունայի որը», «26 Կոմունարները», «Հոկտեմբերյան հեղափոխության» տոները: Բացի այդ տոներից սահմանվում են բնության և աշխատանքի հետ կապված այնպիսի տոներ, ինչպես որինակ՝ «Ծառատունկի» և «Բերքի տոններն» են, վորոնց ժամանակ գյուղացի աշխատավոր մասսաները վոչ թե մատաղներ են մորթում, խունկ ու մոմ ծխում, սրբերին աջահամբույրներ տալիս, իրար ծեծում ու գլուխներ ջարդում, այլ իրենց ամայի գյուղերի փողոցները սիրուն տնկիներ տնկելով՝ դեղեցկացնում ու զարդարում են, իսկ մյուս կողմից՝ ծառատունկերով ամրացնում են առուների ու ջրբանջների յեղրները, ստվեր ու հանգիստ են ստեղծում թե իրենց համար, թե իրենց անասունների համար, ավելացնում են պարտեզների, պտղատու այգիների տարածությունը և յեկամտի նորանոր աղբյուրներ ստեղծում:

Դա, ինչպես գիտենք, «Ծառատնկման տոնը» ե, վորը վեց տարիներից ի վեր կատարում ե Խորհրդային Հայաստանն ամեն տեղ՝ գյուղերում ու քաղաքներում:

Նման կուլտուրական և ավելի խոշոր ու ոգտավետ տոն ե ամեն տարի հոկտեմբերին ու նոյեմբերին կատարվող «Բերքի տոնը», յերբ ամբողջ գյուղը, մասնավորապես նրա աշխատավոր մասը, մեծ հանդեսներով և ցուցահանդեսներ կազմելով հրապարակ ե բերում իր քրտնաջան աշխատանքի լավագույն ար-

դյուռնքները՝ իր լավ բերքը, իր լավ անասունը, լավ թռչուններն ու պտուղները և այլն, ցույց տալու, թե ի՞նչ կարելի չէ անել մի տալի վա ընթացքում տնտեսությունը բարձրացնելու, նրա այս կամ այն ճյուղը զարգացնելու ու ամրացնելու գործում:

«Բերքի տոնին» կազմակերպված ցուցահանդեսները, մրցությունները, գրույցներն ու դասախոսությունները, ցուցադրական դատերն ու չբերթները, կինոն ու ներկայացումները, դրանք աշխատավոր գյուղացիության կուլտուրական առաջադիմության ու բարեկեցության ամենից լավ նշաններն են: Վո՛չ թե գինի ու արաղ՝ հարբելու համար, վո՛չ թե ծեծ ու գլուխների ջարդոց, վոչ թե մոմ ու խուռնկ, այլ առողջ, խելացի ու չահավետ տոնակատարություն իր նման աշխատավոր ընկերների, կոոպերատորների, գյուղատնտեսների, տրակտորիստների հետ: Անիմաստ ու անտեղի «քեֆերի» փոխարեն մրցանակ՝ իր կատարած լավ աշխատանքի համար: Հարբեցողության փոխարեն՝ խելացի և ուսանելի դասախոսություն, մատաղի փոխարեն՝ կինո, յերաժշտություն, թատրոն, ծեծի ու սպանության փոխարեն՝ գրույց, ռադիո, ցուցադրական ու ուսանելի դատ: Ահա թե բանվորների և գյուղացիների իշխանությունն ինչով փոխարինեց հոգևորականության կողմից սահմանված տոները: Յեվ մենք տեսնում ենք, վոր նոր տոները տարեցտարի ավելի և ավելի ըն-

դարձակվում, ուսանելի և ոգտավետ են դառնում աշխատավոր գյուղացիության համար. նրանք հետզհետե աշխատավոր գյուղացիությանը մոռացնել պետք է տան բոլոր ուխտերն ու «սրբերն», նրանցից անբաժան տերտերներով ու վարդապետներով:

3. ԻՆՉՈՒՅԵ ԱՅՍ ՏՈՆԸ ԿՈՉՎՈՒՄ ՆԱԶԿ «ԿՈՒԼԵԿՏԻՎԱՑՄԱՆ ՏՈՆ»

Այս տարի «Բերքի տոնը» մի ուրիշ նորություն ունի իր մեջ, այդ այն է, վոր նա կոչվում է վոչ միայն «Բերքի տոն» ինչպես առաջներում եր, այլև՝ «Բերքի և կուլեկտիվացման տոն»:

Ի՞նչու յե նա կոչվում «Կուլեկտիվացման տոն», ի՞նչ բան է կուլեկտիվացումը և ի՞նչու յենք նրա տոնակատարությունը միացրել «Բերքի տոնի» հետ:

Որհնդդային Հայաստանի մոտ 1300 գյուղերում կան 160 հազար գյուղական տնտեսություններ. գյուղական ամեն մի տնտեսության վրա, նայած չնչերի թվին, ընկնում է $1\frac{1}{2}$ -ից մինչև 8 հեկտար զանազան տեսակի և իրարից տարբեր հեռավորության վրա գտնվող հողաբաժիններ: Այդ հողաբաժինները մի կամ յերկու տեղում չեն, այլ նրանք ցրված են գյուղական համայնքին պատկանող 5, 6, 7 և ավելի տեղերում: Կան գյուղեր, ուր, չնորհիվ տեղային աննպաստ պայմանների, ամեն մի տնտեսության պատկանող վարելահողերը

բաղկացած են 12—18 մանր հողաբաժիններից և ընկած են տարբեր տեղերում, դրա պատճառով արտը այնքան փոքր է, վորը հազիվ կազմում է 250—300 քառ. մետր: Ճիշտ է, խորհրդային նոր հողաշինարարությունն աշխատում է հողերը մի տեղ կենտրոնացնելով պակասեցնել հողաբաժինների այդ մեծ թիվը, հասցնելով այն 2—4 կտորների, բայց հենց այդ դեպքումն էլ ամեն մի տնտեսության պատկանող վարելահողերը դարձյալ մնում են այնքան փոքր, վոր անհատ տնտեսությունը հնարավորություն չունի իր տնտեսության մեջ գործադրել վորոշ ցանքաշրջանառություն և սերմնափոխություն, կիրառել արակտոր, սերմազտիչ, շարքացան, հրնձող, կախող և այլ բարդ մեքենաներ: Ինչպես փորձերը ցույց են տվել, յերբ 5—10 և ավելի միացված տնտեսությունների կողմից են արվում, դրանով նախ մի կողմից եժանանում, մյուս կողմից արագացնում ու հեշտացնում են գյուղատնտեսական աշխատանքները: Կա և մի ուրիշ առավելություն. յերբ գյուղացին միացյալ ուժերով է աշխատում նրա թե՛ բերքն է բարձրանում և թե՛ աշխատանքները ռացիոնալացման յենթարկվում: Բացի դրանից, նրկատված է, մի ուրիշ բան էլ: Հայտնի յե, վոր ամեն մի անհատ տնտեսություն ցանում է տարբեր տեսակի սերմ, մեկը՝ տեղական կլիմային հարմար, մաքրած ու լավորակ, մյուսը՝ «յոլա յե գնում» իր ունեցած կամ ձեռք բերած անմաքուր, վատ և տեղի պայմաննե-

րին համապատասխանող սերմերով: Դրա հետեանքով նույն գյուղում մեկն ստանում է լավ բերք, մյուսը՝ վատ, բերքն էլ իր հատկությամբ լինում է անհավասար, իսկ ընդհանուր առմամբ—ցածր:

Դա դեռ բավական չե. շատ տնտեսություններ իրանց հողը վարում են գութաններով, մյուսները չութով ու արորով, մեկը պարարտացնում է իր հողը, մյուսը՝ վոչ, մեկը ժամանակին է ցանում, մյուսն՝ ուշ: Նույնը կատարվում է հնձելիս, կալսելիս և այլն:

Նկատվում են և ուրիշ վատ յերևույթներ: Անհատ տնտեսություններն հողերը վարելիս, արտերի մանրության պատճառով, իրենց և հարեան տնտեսությունների հողերի միջև թողնում են արտամեջեր (սինորներ). դրանց հետեանքով արտերի սահմաններում մնում են մեծ քանակով աղատ, չմշակված հոսքեր, վորոնց վրա բսնում են մոլախոտեր. սրանք սերմնակալում են ու քամին տանելով դրանց սերմերը, ցրում է արտերի մեջ, և ահա հաջորդ տարին արտերի մեջ բսնում են զանազան մոլախոտեր, վորոնք իրենց հերթին վնասում են ցանքին, փչացնում և իջեցնում են նրա բերքատվությունը:

Ո՞վ է ամենից շատ վնասվում այս յեղանակով տարվող յերկրագործությունից, իհարկե, առաջին հերթին գյուղի չքավորը, բատրակը, քիչ շունչ ունեցող տնտեսություն-

նը, վորի հողերից ստացված բերքը միշտ ել ավելի քիչ ե լինում և հատկությամբ ավելի վատ, քան գյուղի կուլակի, ուժեղ, բազմա-
դամ, գյուղատնտեսական շատ ինվենտար-
դութան, քամհար, լավ անասուն և շատ աշ-
խատավոր ձեռքեր ունեցողի տնտեսությունը:

Այսպես ե յեղել մեր գյուղատնտեսու-
թյունն առաջներում. նույնն ե և հիմա: Դրա-
նից, ամենից շատ, իհարկե, վնասվել են գյու-
ղի չքավորը, բատրակները և յերգեմն նաե
միջակ ու թույլ տնտեսությունները, վորոնք,
ինչպես գիտենք, կազմում են գյուղի բոլոր
տնտեսությունների 85-90⁰/0-ը:

Յեվ ահա դրա առաջն առնելու, գյուղի
չքավորին ու բատրակին և թույլ ու միջակ
տնտեսություններին իրենց հողերն ամբողջո-
վին մշակելու և նրանցից բարձր բերք ստա-
նալու նպատակով Խորհրդային իշխանությու-
նը—Կոմունիստական կուսակցության ղեկա-
վարությամբ վորոշել ե գտնել և գործադրել
գյուղատնտեսության այնպիսի յեղանակներ,
վորոնց գործադրելով մի քանի տարիների մեջ
աղքատ ու յետամնաց գյուղը, նրա ամենից
չքավոր տարրը կարգի յե դցում իր տնտեսու-
թյունը, նրան վեբակառուցում ե նոր ձե-
վերով և, բարձրացնելով իր հողերի բերքա-
տվությունը, դառնում ե ուժեղ ու բարեկե-
ցիկ:

Վորն ե բերքատվությունը բարձրա-
ցնող, գյուղատնտեսությունը սոցիալիստա-

կան ճանապարհի վրա դնող տնտեսավարու-
թյան ձևը:

Դա գյուղատնտեսության կոլլեկտիվա-
ցումն ե, նրա ընկերական, միացյալ յեղա-
նակներով տանելը:

4. ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԿՈԼԼԵԿՏԻՎԱՑՄԱՆ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ

— Ինչո՞ւ յեն, թե Խորհրդային իշխանու-
թյունը և թե Կոմունիստական կուսակցու-
թյունը գյուղատնտեսության մեջ, նրա աշխա-
տանքի հիմքում դրել կոլլեկտիվ տնտեսու-
թյունների կազմակերպումը:

— Վորովհետե գյուղատնտեսության սո-
ցիալիստական վերակառուցումն անկարելի յե
առանց Խորհրդային տնտեսությունների և
կոլլեկտիվ տնտեսությունների կազմակեր-
պության ու զարգացման:

Մեր գյուղատնտեսության զարգացումը
յետ ե մնացել արդյունաբերության զարգա-
ցումից, այնինչ մեր 5-ամյա պլանով արդյու-
նաբերությունը կմեծանա նախապատերազ-
մյանի չափով 100⁰/0-ով, գյուղատնտեսու-
թյունը զարգանում ե միայն 30⁰/0-ով: Յեթե
նա նույն թափով զարգանա, ինչ վոր մինչե
այժմ, ի հարկե զարգացման այս չափը բա-
վական չե, նա կատարելապես չի ապահովի
հում նյութերով մեր արդյունաբերությու-
նը. մեր բազմացող գործարանների բանվոր-
ներին պետք ե ապահովել հացով և գյուղա-
տնտեսական մթերքներով, մեր գործարաննե-

րին պետք ե առատորեն հում նյութ մատակարարել, բուրդ, բամբակ, կաշի և այլն: Բացի դրանից պետք ե մեծ քանակութեամբ գյուղատնտեսական մթերք արտահանել ոտար յերկիրներ դրանց փոխարեն մեր յերկիրը մեքենաներ ներմուծելու համար: Այս բոլորը պահանջում են վոր մենք մեր գյուղատնտեսութիւնը շատ ավելի մեծ թափով զարգացնենք և բարձրացնենք նրա արտադրողականութիւնը, իսկ սա հնարավոր չե առանց գյուղատնտեսութեան սոցիալիստական վերակառուցման. դա նշանակում ե—գյուղի մանր, անհատ տնտեսութիւնները միացնելով վերածել նրանց խոշոր հանրայնացած տնտեսութիւնների, այսինքն՝ կոլլեկտիվ տնտեսութիւնների: Գյուղատնտեսութեան փոխվող այս ձևը մեկ կողմից կապահովի մեզ գյուղատնտեսական մեքենաների շատացումով, վորը կբավարարի մեր արդյունաբերութեանը և արտահանման կարիքը, մյուս կողմից գյուղի չքավոր և միջակ տարրերի կյանքը կբարելավի, ազատելով նրանց գյուղի կուլակի շահակործումից:

Կոլլեկտիվ տնտեսութիւնը տնտեսապես և քաղաքականապես կամրացնի գյուղի չքավորութեանը, բատրակների դիրքը, վորոնք դաշինք կապած գյուղի միջակների հետ, կըհաղթահարեն կուլակների և խորհրդային իշխանութեան բոլոր հակառակորդների այն հարձակումները, վոր նրանք մղում են խորհրդային իշխանութեան դեմ հայտնի և գաղտ-

նի կերպով, կանգ չառնելով վոչ մի միջոցի առաջ. կոլլեկտիվ տնտեսութիւնը չքավոր գյուղացու՝ կուլակների դեմ տարած դստակարգային կռիւի ամենաուժեղ զենքն ե, վորով նրանք թե՛ տնտեսապես, թե՛ իդեոլոգիապես և թե կուլտուրական տեսակետից ավելի կազմակերպվում, ուժեղանում, իրենց ուժերը համախմբում և խորհրդային իշխանութեան ու Գոմմունիստական կուսակցութեան և բանվորական մասսաների ոժանդակութեամբ վերջնական պարտութեան կմասնեն կուլակին, սպեկուլյանտին, նեպմանին, առաջ տանելով սոցիալիզմ կառուցելու գործը գյուղում, ճիշտ այնպես, ինչպես այդ անում ե բանվոր դասակարգը քաղաքում:

Սրա համար ե, վոր գյուղի կուլակն ակտիվացել ե, ամեն միջոցով ուղղում ե արդելք իննել գյուղի չքավորութեան և միջակների կոլլեկտիվացմանը, պրովակացիա և բամբասանքներ ե տարածում, համոզում, խաբում, քաղցր լեզու բանեցնում, աղվեսային հնարամտութիւնների դիմում, յերբեմն սպառնալիքներ կարդում և հաճախ ել քրեյական հանցանքներ կատարում: Կուլակը պարզ տեսնում ե, վոր կոլլեկտիվ տնտեսութիւնների զարգացումը կուլակների համար գերեզման ե պատրաստում, և այդ պատճառով ել նա ավելի գաղազում ե ու ատամները սրում բուռն տեսլութեամբ դեպի գյուղի չքավորն ու միջավայր, վորոնք, դաշն կապած և միացած բան-

վոր դասակարգի հետ, գնում են սոցիալիզմի կառուցման ուղիով քաղաքում և գյուղում:

Վորքան մեծ թվով և արագ կազմակերպվեն, վորքան խոշոր ու ամուր լինեն գյուղատնտեսությունը տանելու մեր այս ձևերը, այնքան շատ ու այնքան ուժեղ կլինեն աշխատավոր գյուղացու հարմածները գյուղի կուլակին ու վաշխառույի գլխին և այնքան ել շուտ ու հեշտ կլինի մեր յերթը սոցիալիզմի ճանապարհով: Բացի սրանից, մեծ է նաև կուլեկտիվ տնտեսությունից ստացվող ոգուտն աշխատավորության համար:

Ծանոթանանք դրանց ոգտավետության հետ:

5. ՀՈՂԵՐԻ ՄԻԱՅՈՒՄԸ ՅԵՎ ՆՐԱՆՑ ՄԻԱՍԻՆ ՄՇԱԿԵԼԸ

Մրա եյութոյւնն այն է, վոր այստեղ-այնտեղ ցրված անհատ տնտեսությունների վարելահողերը, արտերը, խոտհարքները և այլն կենտրոնացվում է մի տեղ: Այսպիսով, նայած թե քանի տնտեսություններ են միանում, ստացվում է մի կամ շատ-շատ յերկու տեղում կենտրոնացած մեծ հողամաս, վորի վրա կարելի յե վորոշ ցանքաչրջանառություն կիրառել, արդյունավետ յեղանակով գործադրել տրակտոր, շարքացան, հնձող, կալսող և այլ բարդ մեքենաներ, կարելի յե մի տեսակի լավ սերմացու ցանել և ստանալ միատեսակ հունձ, պարարտացնել հողերը մի յեղանակով, գրե-

թե միաժամանակ մաքրել, ախտահանել սերմացուն, ցանել ու խնամել ցանածը, հնձել, կալսել ու փոխադրել բերքը և նրա ավելցուկը պետական մի հաստատության, կոոպերատիվ կազմակերպության վաճառել ձեռնտու գներով, ստանալով դրա համար նախապես դրամ (կոնտրակտացիա կապել):

Եերբ գյուղի չքավոր ու միջակ տնտեսությունները միանում են հողը միասնաբար մրչակելու համար, մեջ բերելով իրենց հողերը, աշխատանքը, գույքը, գործիքները և կազմում են մի կազմակերպություն, դա կոչվում է գյուղատնտեսության կուլեկտիվ տնտեսության յեղանակ, իսկ կազմակերպությունը՝ կուլեկտիվ տնտեսություն:

Գյուղատնտեսության այդ յեղանակին Խորհրդային իշխանությունը դիմեց խորհրդայնացման հենց առաջին որերից, բայց կուլեկտիվ տնտեսությունները Միության մեջ սկսեցին հիմնավորվել և որ-որի վրա զարգանալ ու բազմանալ սկսած 1926-28 թվից, յերբ կազմակերպվեցին 20,000-ից ավելի զանազան տիպի կուլեկտիվներ և միություններ: Այս տարի դրանց թիվն, ինչպես յերևում է, 60,000-ից կանցնի:

Նույն բանը տեսնում ենք մենք նաև Խորհրդային Հայաստանում:

Թե կուլեկտիվ տնտեսություններն ի՛նչպես են զարգացել անցած տարիներում և ի՛նչ ծրագրով են զարգանալու մինչև 1930 թիվը,

դրա պատկերը յերևում է կոլտնտեսարանի տված հետևյալ աղյուսակից:

Տարի	Կոլտնտես. թիվը	Տնտեսութ. թիվը	Շնչերի թիվը	Հողերի տարածութ. հեկտարներով
1927	6	346	741	1092
1928	55	1082	3987	6360
1929	178	4350	19355	25544
1930	400	14300	69140	44584

Այս աղյուսակը ցույց է տալիս, վոր արդեն առաջիկա 1930 թվի վերջում Հայաստանի գյուղական բոլոր տնտեսությունների և վարելահողերի 9-10%-ը մտնելու յեն կոլտնտեսությունների մեջ, մինչդեռ սրանից յերեք տարի առաջ նրանք մի տասյերրորդական տոկոսն անգամ չէին կազմում:

Ի՞նչ է ապացուցում այս փաստը—այն, վոր Հայաստանի գյուղացիության չքավոր և միջակ տարրերն որ-որի հասկանում են կոլտնտեսությունների ունեցած առավելություններն անհատ տնտեսությունների նկատմամբ, և այսոր չտեսնված թափով կազմակերպելով այդպիսի տնտեսություններ, նրանք մտնում են դրանց մեջ, վայելում այն բոլոր արտոնություններն ու առավելությունները, վոր տալիս է նրանց կոլտնտեսությունը:

Սրանից պարզ է, վոր խորհրդային գյուղատնտեսությունը գնում է և այսուհետև ել գնալու յե կոլեկտիվացման փանապարհով: Պարզ է, վոր միայն այդ յեղանակով է, վոր մեր գյուղացիության չքավոր ու միջակ արևտնտեսությունները կարող են բարձրացնել իրենցի վորակն ու քանակը և դրա հետևանքով ձեռք կբերեն տնտեսական ու կուլտուրական խոշոր նվաճումներ:

Ինչո՞վ ենք վստահ, վոր կոլեկտիվ տնտեսություններն ավելի լավ կտանեն իրենց տնտեսական աշխատանքները, ավելի մեծ հաջողություն կունենան բերքի բարձրացման գործում, քան անհատական տնտեսությունները:

Դրա համար ունե՞նք փաստեր և անհրաժեշտ տվյալներ:

Անշուշտ՝ ունենք:

Մենք գիտենք, վոր 1929 թվի դարնանը սերմանման կամպանիայի ընթացքում ամեն տեղ կազմակերպվեցին բերքարշավներ և մեր բոլոր գյուղերին առաջարկվում եր բերքը բարձրացնելու համար գործադրել հետևյալ պարզ միջոցները:

6. ԲԵՐԲԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆԸ ԲԱՐՁՐԱՑՆՈՂ ՊԱՐԶ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

Վորո՞նք են բերքը բարձրացնող գյուղատնտեսական ամենապարզ միջոցները:

Դրանց թիվը չառ մեծ չե և վոչ ել դրանց կատարելն է դժվար ու մեծ ծախքեր ու աշ-

խատանք պահանջող: Թվենք դրանց գլխա-
վորները:

ա) Հոդերի մշակությունը—վարն անել
վոչ քե արորներով, այլ գութանով:

Ինչո՞ւ յե գութանով արած վարն ավելի
մեծ բերք տալիս, քան արորով արածը:

Դրա պատասխանը պարզ և հասկանալի յե
ամեն մի ուշադիր հողագործի համար:

Բանն այն է, վոր գութանն ավելի խորն է
կտրում հողը, քան արորը, գութանն իր կըրծ-
քով շուռ ե տալիս հողի շերտը, իսկ արորը՝
վոչ. շնորհիվ հենց այդ յերկու առավելու-
թյունների անձրևը, ջուրը, ձյունը, վորոնք
այնքան հարկավոր են ամեն մի բույսի լավ
աճելու, զարգանալու համար, մտնում, ծըծ-
վում են հողի մեջ խորը և ամբարվելով այդ-
տեղ, ցանած բույսին յերկար ժամանակ ջուր
են տալիս. այն ինչ արորով արած վարի մեջ
ջուրը չի կարողանում հողի մեջ խորը մտնել,
այնտեղ ամբարվել, դրա պատճառով ել մի
քանի շաբաթվա տաք օրերը բավական են
վորպեսզի արորով վարած հողի միջից յեղած
ջուրը գոլորշիանա. դրա հետևանքով ցանած
բույսը շուտով նվազում է, չի զարգանում և
քիչ է բերք տալիս: Հայաստանում կատար-
ված մի շարք փորձերը ցույց են տվել, վոր
գութանով արած վարի հեկտարից ստացվել է
12 ցենտներ (72 փութ) ցորեն, իսկ նրա կող-
քին արորով վարած արտի մի հեկտարը տը-
վել է ընդամենը 7 ցենտներ (42 փութ):

Բացի դրանից, գութանն ունի և այն առա-
վելությունը, վոր նա իր խոփով կտրում է
մոլախոտերը և դրանց հողի տակն անելով
նախ մոլախոտերն են վոչնչանում, ապա նը-
րանք, հողի մեջ մնալով, փառում են և ցանած
բույսերի համար դառնում են սնունդ, վորից
բերքը նույնպես ավելանում է:

բ) Հոդերի պարարտացումը.—Բերքի բարձ-
րացման խնդրում պարարտացումը մեծ դեր է
կատարում: Նկատված է, վոր ամեն մի նույն-
իսկ հարուստ հող, յեթե նրա վրա յերկար
տարիներ իրար յետևից միևնույն բույսն ենք
ցանում, դրանից բերքը տարեց-տարի պակա-
սում է: Դրան մենք անվանում ենք հողի հոգ-
նաժուրթյուն: Բայց բավական է, վոր մենք
այդպիսի հոգնած արտերն աղբենք կամ պա-
րարտացենք, և ահա դրանով նույն արտի
բերքատվությունն սկսում է բարձրանալ:

— Ինչո՞ւ:

— Վորովհետև հողն աղբելով կամ պարար-
տացնելով, մենք նրա մեջ ավելացնում ենք
բույսի համար անհրաժեշտ սնունդը, իսկ շատ
և լավ սնունդից բույսն ավելի լավ է աճում,
լավ է սնվում և դառնում է ավելի դիմացկուն.
Դրանից է ահա, վոր ավելանում է բերքը:

Նույն փորձերը ցույց են տվել, վոր լավ
պարարտացումը բերքն ավելացրել է յերբեմն
100%-ով, յերբեմն 20, 30, 40 տոկոսով՝ նա-
յած պարարտացման ու աղբի տեսակին: Յեվ-
րոպայի առաջավոր յերկրներում ընդունված

ե անասուններ պահել, վոչ այնքան նրանցից ուրիշ ոգուտներ ստանալու, վորքան աղբ ըստանալու համար, քանի վոր միայն աղբից ստացած ոգուտը, յերբ նրանով պարարտացնում են հողը, ծածկում ե ունեցած անասունների կերակրման ծախքերի կեսը:

Ճիշտ ե, մեղանում խորհրդային Հայաստանում, շնորհիվ անասունների քչության և վառելիքի պակասության, անասունների աղբը գյուղացիների կողմից գրեթե ամբողջապես գործադրվում ե վորպես վառելիք, բայց լավ տնտեսը, վորն ուզում ե իր հողը պարարտացնել, նա վառելու համար դործ ե ածում հանդերից ժողոված զանազան խոտեր, փշեր, այգիներից ստացված չորուկներ, իսկ իր անասունների աղբը, տնտեսության մեջ առաջացած մոխիրը և տանը ժողոված աղբը նա գործադրում ե արտը պարարտացնելու համար, դրա հետևանքով այդպիսի տնտեսների ստացած բերքը շա տավելի բարձր ե լինում, քան չաղբած արտերից ստացածը:

Բացի գոմաղբից, վորպես պարարտանյութ ծառայում են զանազան աղբեր, բամբակի և ուրիշ յուղապտուղների, քուսպի ալյուրը և այլն: Հենց այս տարի խորհրդային Հայաստանում, նրա բամբակագործական շրջաններում, բամբակի տակ գտնված բոլոր հողերի 250/0-ը պարարտացվել են արհեստական պարարտանյութերով, վորի հետևանքով բամբակի բերքի 10-15 տոկոսով բարձրացումը ապահովված կարելի յե համարել:

գ) Լավ սերմացույի Ոչանակութունն այնքան պարզ ե, վոր դրա մասին չարժե յերկար խոսել: Չե՞ վոր ինքը մեր գյուղացին ե հեղինակն այն ասացվածքի, թե՛ «ինչ կցանես, այն ել կհնձես».—այսինքն, յերբ լավ, առողջ, ընտիր սերմ յես ցանում, դու ստանում ես նույնպիսի բերք և ընդհակառակը՝ վատ, կեղտոտ սերմացու գործադրելիս ստանում ես վատորակ բերք: Դա վերաբերում ե սերմի հատկությանը: Գալով լավ սերմացույից ստացած բերքի քանակին, բոլոր փորձերը ցույց են տվել, վոր լավորակ սերմացուն բերքն ավելացնում ե 20, 30, 40/0-ով, յեթե միայն այդ սերմը ցանվել ե իր ժամանակին և լավ մշակված հողի մեջ:

Իսկ լավ սերմացու հեշտությամբ կարելի յե ստանալ, յեթե միայն մեր ունեցած սերմը մենք մաքրում ու գտում ենք հատուկ մեքենաներով, վորոնք կոչվում են տրիյերներ և սերմագտիչներ: Այդ մեքենաների միջոցով սերմի մեջ գտնված բոլոր վատ, նվազ սերմերը զրտվում են, գտվում են նաև մոլախոտերի սերմերը և ցանելու մնում են առողջ, ծանր, լիքը սերմերը, վորոնք ցանվելուց հետո դիմանում են յերաչտին, քամիներին, վնասատուներին ու հիվանդություններին և տալիս են մեծ բերք:

Ավելի մեծ արդյունք են տալիս տեսակավոր սերմերը, վորոնք մշակվում են հատուկ փորձված և ամենաընտիր սերմերից և բաժանվում են գյուղացիներին ցանելու:

10. Ռուսաստանում անցյալ տարի հետադադար-վեցին 1000 գյուղական այնպիսի տնտեսու-թյուններ, վորոնք մեծ բերք էյին ստացել, և այդ 1000 տնտեսության հաջողության ամեն նամեծ տոկոսն ընկնում էր այն տնտեսու-թյունների վրա, վորոնք տեսակավոր սերմեր էյին ցանել: Միայն այդ տեսակ սերմեր գոր-ծադրելով նրանք ցորենի բերքամովությունը բարձրացրել էյին 13-60%-ով, իսկ տեղ-տեղ նույնիսկ՝ 14-71%-ով:

7) Շարքացան մեքենաներով արած ցանք-սերը, փոխանակ սովորական շաղպան անե-լու, նույնպես ավելացնում է բերքամովու-թյունն այն պարզ պատճառով, վոր շարքա-ցանով ցանած սերմերն ընկնում են հողի վո-րոչ խորության մեջ, հավասարապես ծածկը-վում են հողով, միահավասար սնունդ և ջուր են ստանում և միասին ել դուրս են գալիս հո-ղի միջից: Շարքացանով ցանելիս՝ նախ 15-20 տոկոսով քիչ սերմ է գնում և յերկրորդ՝ բեր-քը 10-15%-ով, իսկ յերբեմն ել ավելի մեծ տոկոսով ավելանում է:

յե) Կանոնավոր ցանքաշրջանառությու-նը յեվ սերմնավորությունը բերքը բարձրա-ցնելու մյուս կարևոր աշխատանքն է: Փորձ-ված է, վոր, յեթե աշնանացանի համար հողը յերկու-յերեք մաս խորությամբ վարել են ա-մառը և ապա աշնան սկզբին նույն արտը նո-րից վարել են խորն ու հետո ցանել, դրանից բերքն ավելացել է 15-20%-ով: Իսկ յեթե

գարնանացանի համար հողը վարել են աշնա-նը և թողել ձյան ու սառնամանիքի տակ և գարնանը շուտ փոցխել ու ցանել են, այն դեպ-քում բերքն ավելացել է 30-40%-ով: Լավ բերք է ստացվում, յերբ ցորեն են ցանում կարտոֆիլից, առվույտից, չալթուկից հետո կամ գազարից ու ճակնդեղից հետո. մի խոս-քով, յերբ վոչ թե ցորենից հետո ցորեն կամ այլ հացահատիկ յեն ցանել, այլ հացահատի-կից հետո ցանել են արմատաբույս (բագուկ), պալարաբույս (կարտոֆիլ) և հետո նույն հո-ղի վրա ցանել են հացահատիկ:

Բույսերի այդ կանոնավոր փոփոխու-թյունն ըստ վորոչ տարիների, միևնույն ար-տերի մեջ կոչվում է ցանքաշրջանառու-թյուն, վորը կանոնավոր և արդյունավետ յերկրագործության հիմքն է կազմում և միշտ ել գործադրողին տալիս է լավ և հաստատուն բերք:

7. ԱՆՑԱՆ ԲԵՐՔԱՐԵՎՈՒ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ

Այժմ մի հարց. անցած բերքարշավին մեր գյուղացիներն ի՞նչ չափով էյին գործադրել բերքն ավելացնելու վերը հիշված միջոցները, բոլո՞րն էյին արել այդ:

— Ի հարկե՞ վոչ բոլորը: Տեղ-տեղ գյուղո-վի միայն սերմն էյին գտում, տեղ-տեղ գու-թաններով էյին վար անում և դրա կողքին չու-թերով էյին վարում, տեղ-տեղ անհատ տնտե-սությունները պարարտացնում էյին հողերը,

կային ամբողջ շրջաններ, ուր շարքացան եյին անում, կային և այնպիսի տնտեսություններ, վորոնք հիշված յեղանակներից մի քանիսն եյին գործադրում և այլն: Դրա հետևանքով այս գարնան մեր բերքը համեմատաբար ավելի լավ եր, քան անցյալ տարիներում: Այդ կողմից աչքի եյին ընկնում մեր բամբակացան մի քանի շրջաններ, ուր բամբակագործական ընկերությունները պարտադիր կեպով գոծադրել եյին և՛ աշնան հերկ, և՛ պարարտացում, և՛ լավ սերմեր, և՛ շարքացան և կատարել եյին միջնակների մշակություն ու բամբակենու հիվանդությունների բուժումը: Յեւ վորպես հետևանք դրա ստացվեց այն, վոր, չնայած գարնան ուշ ցանքին և վատ ու աննպաստ յեղանակներին, այս տարի այն բամբակագործները, վորոնք գործադրել եյին հիշյալ ձեռնարկումները, նորանց բամբակի բերքը՝ նակին տարիներէ համեմատությամբ՝ լավ բերք տալու բոլոր նշաններն ունի:

Հետաքրքիրն այն ե, վոր պարզ ազդեցությունների այս շարքն ամենից ավելի և ամենից լրիվ կերպով գործադրել են այս տարի մեր կոլլեկտիվ տնտեսությունները և դրա հետևանքով նրանց բերքը, համեմատած անհատ տնտեսությունների միջին բերքի հետ, ավելի մեծ ե յեղել գրեթե ամեն տեղ:

— Ինչո՞ւ:

Այն պարզ պատճառով, վոր կոլտնտեսություններն իրենց միացած հողամասերով կա-

րող եյին տրակտորներով վար անել, փոխանակ արորներով վարելու, նրանք եյին, վոր իրենց անդամների միացած անասուններով կարողանում եյին 4, 5, 6 զույգ յեղներ դուրս բերել գութանավարի համար. նրանք եյին, վոր ձեռք եյին բերել տրիեյներ և իրենց ունեցած ամբողջ սերմացուն մաքրել եյին տալիս: Այգիների ու բամբակների բուժումն ամենից լավ կատարեցին կոլտնտեսությունները, բամբակի շարքացանն ու կուլտիվացիան (միջնակների մշակությունը) կոլտնտեսություններն եյին անում. կային կոլտնտեսություններ, վորոնք իրենց բերքի կալումը կատարել են բարդ կալսիչ մեքենաներով, որեկան կալսելով 1000—1500 խուրձ, փոխանակ կամերի, վորոնցով յերեք որում 150—200 խուրձ հալիվ ե կալվում: Կար կոլտնտեսություն, վորոնց անդամների միացյալ և յեռանդուն աշխատանքով մի որում մի հեկտար այգի յեր փորվում («Անաստված» կոլտնտեսության մեջ) և մի որում 800—1000 նոր ծառեր տընկվում: Ճանապարհների և առուների նորոգումը, նոր կամուրջներ գոյելը, խոտացանությունը, ծառատնկումը և այլն ամենից շատ և ամենից լավ կատարվել ե մեր կոլտնտեսություններում՝ նրանց անդամների կոլլեկտիվ աշխատանքի շնորհիվ:

Հիշած բոլոր ձեռնարկումները մի գլխավոր նպատակ ունեյին՝ բարձրացնել բերքը:

Բնական ե, վոր հարց տրվի, արդյո՞ք այդ

ձեռնարկումների կիրառման հետևանքով կոր-
տնտեսությունների բերքն ավելի մեծ է յեղել-
քան մյուս անհատ տնտեսությունների բերքը:

Պատասխանենք այդ հարցին:

Ճիշտ է, մենք ղեռնա չունենք մեր ձեռքի
տակ կոլտնտեսությունների ստացած բերքի
արդյունքների ճիշտ հաշվառումը, բայց մի
շարք տեղեկություններ կան, վորոնք ցույց են
տալիս, վոր բոլոր այն կոլտնտեսությունները,
վորոնք գործադրել են բերքի բարձրացման
նույնիսկ մի քանի միջոցներ, նրանց ստացած
բերքն անհամեմատ ավելի բարձր է յեղել ան-
հատ տնտեսությունների միջին բերքից. մաք-
րած սերմացուն, լավ և իր ժամանակին կա-
տարած հունձն ու կախումը տվել են զգալի ո-
գուտներ այնքան, վոր այսօր կոլտնտեսու-
թյունների մեծ մասը, հանած իր սերմացուն և
իր անդամներին ուտելու համար բազ թողած
հացը, այնքան ավելցուկ է ստացել, վոր ուժեղ
կերպով մասնակցել է հացամթերման մեր
կամպանիային և հարյուրավոր տոնն ցորեն,
գարի, կարտոֆիլ, խոտ, խաղող, միրգ, բան-
ջարեղեն է տվել գյուղատնտեսական կոոպե-
րացիային:

Յեւ ահա բերքի այս տոնին է, վոր պետք
է իրենց աջողություններով ու նվա-
ճումներով հրապարակ գան մեր կոլտնտե-
սությունները՝ ցույց տալու—թե ի՞նչ են արել
տարվա մեջ, թե վորքան են նրանք առաջ ան-

ցել անհատ տնտեսություններից, մասնավորա-
պես ունեւոր և կուլակ տնտեսություններից:

Ահա այս պատկերն են տալու մեզ և ամ-
բողջ գյուղացիությանը «Բերքի և կուլեկտի-
վացման տոնին» կազմակերպված մեր կոլտըն-
տեսությունները:

Դրանք են, վոր ամենայեռուն մասնակ-
ցություն պետք է ունենան մեր բոլոր շրջաննե-
րում «Բերքի տոն»-ին կազմակերպվող ցուցա-
հանդեսներում ու մրցությունների ընթաց-
քում: Հիմա յե, վոր մեր կուլեկտիվ տնտե-
սությունները պետք է հրապարակ բերեն ի-
րենց կուլեկտիվ աշխատանքների արդյունքնե-
րը, լինեն դրանք հացահատիկներ, բամբակ,
խաղող, բանջարներ, թե լավ կաթնատու կո-
վեր, լավորակ հորթեր, ձիեր, յեղներ, թըռ-
չուն, մեղր, կոնսերվներ, թարմ և չորացած
միրգ, բազուկ, դադար, կաղամբ, կարտոֆիլ
և ուրիշ մթերքներ:

Սակայն բավական չեն դրանք. ցուցահան-
դեսներում մեծ տեղ պետք է բռնի այն հարցի
պարզաբանությունը, թե ի՞նչ միջոցներով,
ի՞նչ յեղանակով են նրանք ստացել այդ մը-
թերքներն ու բերքը, ի՞նչքան աշխատանք ու
ի՞նչ միջոցներով են ձեռք բերված, քանի՞ որ
են գործ դրել դրանց ստանալու աշխատանք-
ների վրա, ի՞նչպես են մշակել հողը, ի՞նչպես
են ինձամել բույսը, ի՞նչքան խնայողություն է
յեղել աշխատանքի որերի մեջ, ի՞նչպես է կազ-
մակերպված յեղել այդ աշխատանքը, ի՞նչքան

բերեք են ստացել, ի՞նչպես են կաղմակերպել արդյունքի սպառումը, վո՞րքան վարկ են ստացել, ի՞նչպես են կաղմակերպել արդյունքի սպառումը, վո՞րքան վարկ են ստացել և վո՞րքան նպատակահարմար են գործադրել ստացած վարկերը: Պակաս դեր չպետք է խաղան գործիքների ու մեքենաների լավ ու խնամքով գործադրության խնդիրները, տրակտորների աշխատանքը, նրանց նպատակահարմար ու ե-
ժան աշխատեցնելը, մյուս գործիքների—տրի-
յերների, սրսկիչների, շարքացանների աշխա-
տած որերը, նրանց ներկա դրությունը, նրանց տված եֆեկտը, քանի՞ հեկտար է վարել, ցա-
նել, քաղհանել և ինչ է նստել այդ աշխատան-
քը կոլլեկտիվին:

Ահա հարցեր, վորոնք դիագնոստիկ, կարտոգրամների, թվերի ու բացատրականնե-
րի միջոցով պետք է դառնան շրջանային ցու-
ցահանդեսների ժամանակ դասախոսություն-
ների, զրույցների և քննադատության հա-
րուստ յուրթ: Ահա վորտեղ և ինչումն է կայս-
նայու իսկական մրցությունը կոլտնտեսու-
թյունների և անհատ տնտեսությունների միջև:

8. ՊԱԿԱՍԱՎՈՐ ՅԵՎ ԹՈՒՅԼ ԿՈՂՄԵՐԻ ՅԵՎ ԹԵԳՈՒՄՆԵՐԻ ԻՆԲՆԱԲՆՆԱԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ

Մենք այստեղ նշեցինք կոլլեկտիվ տնտե-
սությունների ձեռք բերած հաջողություններն

ու նրանց ունեցած նվաճումները դյուղատնտե-
սության մեջ: Չպետք է մեր աչքերը խփենք
ու կռւյր ձեւանանք չտեսնելու համար այն պա-
կաներն ու թույլ կողմերը, վորոնք յեղել են
մեր աշխատանքի ընթացքում:

Լայն ու անկեղծ ինքնաքննադատությունը
պետք է լինի այն ջահը, վորը լուսավորելու յե
մեր աշխատանքի ճանապարհը՝ տնտեսության
սոցիալիստական վերակառուցման գործում:

Վոր մը կոլտնտեսությունները բոլորն ել
առանց բացառության ունեցել են այդ բացերը
—դա չպետք է ծածկենք և միմիայն մեր ունե-
ցած հաջողությունները ցույց տանք: Ընդհա-
կառակը: Իմանալու յենք, վոր հասարակական
այն կաղմակերպությունն է առողջ ու կենսու-
նակ, վորի մեջ տարվում է առողջ ինֆնաֆնա-
դատություն իր պակասավոր կողմերի, իր ան-
հաջողությունների: Հրապարակ բերել այդ
պակասավոր կողմերը, քննել դրանց իսկական
պատճառները, գտնել այն միջոցները, վորոն-
ցով հնարավոր է և պետք է կոլլեկտիվը շտկի
այդ պակասները—ահա մի ուրիշ մեծ գործ,
վոր պետք է կաղմակերպել միշտ և հատկապես
«Բերքի ու կոլլեկտիվացման տոնի» ընթաց-
քում: Իսկ այդպիսի պակասները յեղել են ա-
վելի քան շատ: Արդեն մեր մամուլի—լրագր-
ների մեջ կան ստույգ տեղեկություններ, թե
ինչպես կոլտնտեսությունների մեջ մուտք են
գործել անհարազատ տարրերը՝ կուլակներ,
նեպմաններ, սպեկուլյանտներ, հարբեցողներ—

վատնիչներ, տերտերներ, նախկին և ներկա վաշխառուներ, վորոնք մտել են կոլտնտեսությա մեջ, նպատակ ունենալով պայթեցնել այն ներսից, հուսալքում, խառնակչություն, դավեր ու անհամաձայնություն սերմանելով նրանց անդամների մեջ:

Դրաք կոլլեկտիվ տնտեսությունների վրանաստուգներն են, վորոնց շատ տեղերում հաջողվել է ամենախորամանկ կերպով տանել իրենց քայքայիչ գործը և վնասել կոլտնտեսություններին:

Նրանց շատ անգամ հաջողվել է վոչ միայն անդամագրվել կոլլեկտիվին, այլ նույնիսկ խցկվել նրա խորհրդի մեջ, դառնալ խորհրդի նախագահ, գործերի ղեկավար՝ դիտավորյալ կերպով կործանելով կոլտնտեսությունը:

Յեղել են դեպքեր, յերբ նրանք դիտավորյալ կերպով այնքան վատ են տարել կոլլեկտիվների գործերը, վոր կոլտնտեսությունն սկսել է ներսից փուլ դալ, նեխվել և չի անցել մի քանի ամիս նրա կազմակերպման օրից, վոր մեկ էլ սկսում են մեկիկ-մեկիկ դուրս գալ նրա անդամները և շուտով կոլլեկտիվը լուծվում է, խաղք ու խայտառակ լինելով մյուս գյուղացիների աչքում:

Քիչ չեն դեպքեր, յերբ վնասարար դեր են կատարել կոլտնտեսությունների մեջ կոմյերիտականները, կոմկուսակցության անդամները, վորոնք, առնելով իրենց ձեռք կոլլեկտիվի ղեկը, ամեն կերպ խույս են տվել, փա-

խել են նրա «սև աշխատանքից» և աշխատանքի մեջ լծել են բատրակ, չքավոր անդամներին ու սրանց ոգտագործել են ամենախայտառակ կերպով:

Քա՛նի-քա՛նի իրենց «կոմունիստ» համարած անձեր, կուսակցության տոմսը ծոցերում խույս են տվել կոլտնտեսություն մտնելուց և տարածել են կոլտնտեսության մասին ամենաանպատ լուրեր, արդարացնելու համար իրենց կոլլեկտիվի մեջ չմտնելու խայտառակ փաստը:

Յեղել են շատ դեպքեր, յերբ վերստուգիչ հանձնաժողովները միայն ընտրվել են և այնուհետև խորհրդի վոչ մի գործն ու աշխատանքը չեն ստուգել, վորի հետևանքով կոլտնտեսություններում յեղել են խոշոր վատնտեսություններում յեղել են խոշոր վատնումներ, աշխատանքի վատ գործադրություն դեպի հիշյալի գույքը, անխնամ վերաբերմունք, վորոնք և առիթ են դարձել կոլլեկտիվի քայքայման ու նրա կրած մեծ վնասների:

Յեղել են դեպքեր, յերբ յերկու հարևան կոլտնտեսություններն սկսել են իրար հետ մրցել, միմյանցից ջուր, հող, մեքենաներ խլել, վորի հետևանքով նրանց մեջ առաջացել են կրոնիվ, վեճեր, իրարանցում և նույնիսկ միմյանց ծեծել ու վիրավորանքներ, փոխանակ միանալու և մի ավելի մեծ կոլլեկտիվ կազմակերպելու:

Նպաստավոր չե մի շարք կոլլեկտիվների ներքին կյանքում բուն դրած վատ կեցադը,

կանանց վերաբերմամբ ունեցած պարսավելի
դեսպլերը, կանանց ծեծելն ու արհամարելը,
նրանց հայհոյելն ու կշտամբանքը: Ահա մի
մասն այն անհանգուրժելի յերևույթներից,
վորոնք, վորպես հին կենցաղի և իրավակարգի
ժառանգություն, մտել են նաև մեր կոլտնտե-
սությունների մեջ և ուտում են նրա կյանքը,
ներսից, կոլլեկտիվի խաղաղ, շինարար աշխա-
տանքը դարձնելով դժոզք:

Մի՞թե այդ չե պատճառը, վոր շատ կոլ-
լեկտիվներում կանայք խույս են տալիս մտնել
կոլխոզներ, գերադասելով մնալ և տանել ի-
րենց հին, նահապետական կենցաղը:

Վատ են կազմակերպված մեր կոլտնտե-
սություններում մսուրի, մանկան հրուպարակ-
ների շատ կարևոր գործը, վորի շնորհիվ մանր
յերեխաներ ունեցող կին անդամները՝ մայրե-
րը, հնարավորություն չեն ունենում աշխատել
դաշտում և, առաջվա պես, կպած են տան մի-
ջի տնտեսական և յերեխաներին կերակրելու ու
խնամելու գործին:

Կան և ուրիշ շատ յերևույթներ՝ դա կոլ-
լեկտիվի անդամներից վոմանց ծուլլ, անուշա-
դիր և անտնտեսավար վերաբերմունքն է դեպի
հասարակական աշխատանքն ու գույքը, վորից
պակաս չե վնասվում կոլտնտեսությունը:

Ահա խնդիրներ, վորոնք «Բերքի և կոլլեկ-
տիվացման տոնին» պետք է քննության առնը-
վեն չրջանում տեղի ունեցած խորհրդակցու-
թյունների կողմից և ամենակտրական միջոց-

ներ ձեռք առնվեն դրանց վերացնելու, չտկելու
և կոլլեկտիվի թե՛ արտաքին և թե՛ ներքին
կյանքը դնելու առողջ հունի մեջ, ինքնաքննա-
դատության բովից անցկացնելով կոլլեկտիվ-
ներում բոլոր այդորինակ բացասական յերե-
վույթները:

9. ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՄՐՅՈՒԹՅԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Գյուղատնտեսության բնագավառում սո-
ցիալիստական մրցության առաջին շարքերում
պետք է կանգնած լինեն մեր կոլլեկտիվ տնտե-
սությունները, վորպես հասարակական այն-
պիսի կազմակերպություններ, վորոնք կոչ-
ված են խորացնելու իրենց աշխատանքները
գյուղի սոցիալիստական շինարարության աս-
պարիզում: Ահա այստեղ է, յերբ հարեան
նույնանման տնտեսություն ունեցող կոլ-
տնտեսությունները կարող են հայտնա-
բերել առողջ ու շինարար մրցություն,
ագրոնոմիական պարզ և նույնիսկ բարձր
ձեռնարկումներ իրենց մեջ կիրառելու
գործում: Ամենից լավ և շուտ վարը,
լավորակ սերմացույի գործածումը, շար-
քացանը, պարարտացումը, աշխատանքների
նպատակահարմար գործադրությունը, մեծ
բերքը և նրա ավելցուկները պետության հա-
ցամթեքման գործին հատկացնելու—ահա
մրցակցության այն առարկաները, վորոնք
կարող են և պետք է դառնան մեր կոլլեկտիվ

տնտեսությունների իրարու հետ մրցության առարկաները:

Պակաս նշանակութիւն չունի սոցիալիստական մրցության բնագավառում կանոնավոր հաշվապահութիւնը, վորը մեր կոլտնտեսութիւնների կյանքի ամենից ցավոտ կողմն է, նաև տարեկան արտադրական պլանների 100 տոկոսով և ավելի իրացումը, գյուղատնտեսական մեքենաների և գործիքների լավագույն կերպով ոգտագործելը և նրանց լավ վիճակում պահելը, առուների, ճանապարհների, կամուրջների նորոգութիւնը, մանր ճաշիճների, կանգնած ջրերի վոջնչացումը, ծառատնկումն ու կարկուտի, հեղեղների ու վնասատուների դեմ տաշած ու տարվելիք պայքարները և այլն և այլն: Ահա՛ մի շարք խնդիրներ, վորոնց շուրջը պետք է և կարելի յե կոլլեկտիվ տնտեսութիւնների միջև բանալ սոցիալիստական մրցության, հրապարակ բերելով—«ո՞վ շատ, ո՞վ շուտ, և ո՞վ ամենից լավ» լողունդ:

Այսօրինակ մրցության մեջ կարող են մտնել վոչ միայն չրջանի հարեան կոլլեկտիվ տնտեսութիւններն իրարու հետ, այլ մի չրջանի կոլլեկտիվ տնտեսութիւնները կարող են սոցիալիստական մրցության հրավիրել այլ չրջանի և գավառակի կոլլեկտիվ տնտեսութիւններին, հենց նույն այն խնդիրների լավագույն կատարման գործում, վոր մենք շեշտեցինք վերևում: Յեվ այսպես, սոցիալիստա-

կան մրցութիւնը լայն հրապարակ ե բացում մեր կոլլեկտիվ տնտեսութիւնների համար գյուղատնտեսության և աշխատանքի բոլոր բնագավառներում հրապարակ բերելու իրենց կամքը, վճռականութիւնը, աշխատունակութիւնը, տեխնիքական կատարելագործումները, սպառման և մթերման աշխատանքները, նոր կենցաղի, շինարարության, կուլտ-կրթական, առողջապահական հարցերը, վորոնք առանձին-առանձին և իմի առած կազմում են և կազմելու յեն մեր կոլտնտեսութիւնների մրտահոգության, հոգսերի և աշխատանքի եյութիւնը, վորոնք և պետք է դառնան սոցիալիստական մրցության առարկա թե՛ այս տարի և թե՛ առաջիկա տարիների համար:

10. ՄԵՐ ՀՆԳԱՄՅԱ ՀԵՌԱՆԿԱՐԱՑԻՆ ՊԼԱՆԸ

Մեր մյուս և ամենակարեւոր նվաճումներից մեկն է՝ հնգամյա հեռանկարային այն պլանը, վորը կազմված է 1928-32 թվերի համար:

— Ի՞նչով է նա նվաճում—կը հարցնեն մեզ:

— Նրանով, վոր մենք այդ պլանով աշխատել ենք ճիշտ կերպով նշել մեր շինարարության ու առաջ գնալու այն ճանապարհը, վորը նպատակ ունի տարեց-տարի մոտեցնել վոչ թե անծրագիր, չճափմեզ սոցիալիզմին, վոչ թե անծրագիր, չճափմած ու չհաշված, այլ նկատի ունենալով մեր

ձեռքի տակ ունեցած և մեր կողմից ձեռք բերվելիք բոլոր հնարավորությունները:

Այդ պլանի իրագործման ժամանակ գյուղատնտեսությունը կատարում է և կատարելու յե առաջնակարգ դերը: Լայնացնել մեր գանազան տեսակի ցանքսերի տարածությունը, բարձրացնել մեր հողերի ցածր բերքատվությունը, ազնվացնել ու բազմացնել ցեղական ամեն տեսակի անասունները՝ ստանալու դրանցից շատ և լավ մթերքներ, մատակարարել մեր գյուղատնտեսությանը լավորակ սերմացու, պարարտանյութեր, տրակտորներ, մեքենաներ ու գործիքներ, կառուցել նոր և հարմար շինություններ, տալ մեր գործարաններին հում նյութեր՝ բամբակ, բուրգ, շերամ, շաքարի ճակնդեղ, կարտոֆիլ, վուշ, կանեփ, ներկատու բույսեր և այլն, այնքան, վորպեսզի նրանք ամբողջ թափով աշխատեն ու ապահովեն խորհրդային յերկրների գյուղացիության ու բանվորների սպառման պահանջները, իսկ ավելցուկն արտահանվեն ուրիշ յերկրներ, մեր այլ կարիքները հոգալու: Ահա հնգամյա պլանի առջև դրված խնդիրները, վորոնք մեր բոլորի խնդիրներն են:

Ահա այստեղ է, վոր, թե մեր անհատ տնտեսությունները և մանավանդ կոլեկտիվ տնտեսություններն ու անկուսակցական գյուղացիությունը պետք է լարեն իրենց բոլոր ուժերն ու յեռանդն՝ իրականացնելու այդ ծրագիրը, և դրանով հետզհետե ազատելու խորհր-

դային յերկրների բանվորներին ու գյուղացիներին արտասահմանի բուրժուական պետություններից ունեցած նրանց կախումը:

Հնգամյա պլանի իրագործումը մեր ազատագրումն է մեր քշնամիներից, վորոնք ծաղրով ու հեգնանքով են նայում սոցիալիստական յերկիրը վերակառուցելու մեր լարած ջանքերին:

Կոլեկտիվ տնտեսությունների, վորպես սոցիալիստական գծով գնացող մեր գյուղատնտեսության ամենաառաջավոր ջոկատների, վրա յե ընկնում իրենց հերթին՝ իրենց հնգամյա ծրագիրները կազմել այնպես, վորպեսզի նրանք վոչ միայն կատարած լինեն իրենց վրա ընկած պարտականությունները հինգ տարում, այլ ավելի կարճ ժամանակում:

Վոր մեր կոլտնտեսությունները կարող կլինեն այդ անել, այդ յերևում է այն մեծ թափից, վորով, ինչպես տեսանք վերևում, մեր չքավոր ու միջակ գյուղացիությունը ահագին թվով մտնում է կոլտնտեսությունների մեջ, ուժեղացնում ու ընդարձակում է նրա արտադրանքը և այդպիսով գնում է ավելի առաջ, քան այդ ծրագրոված է մեր և իրենց հնգամյա պլանում:

«Բերքի և ինդուստրացման տոնին», հրնգամյա մեր պլանը և նրան հասնելու իրական միջոցներն ու յեղանակները պետք է մանրամասն քննության առնվեն այդ տոների որերին կազմված արտադրական խորհրդակցությունների

մեջ, ներս գրավելով դրանցում վորչափ կարելի յե մեծ թվով թե՛ անհատ տնտեսություններին և թե՛ մանավանդ կոլտնտեսությունների անդամներին:

Մեր ագրոնոմներն ու ամեն տեսակի մասնագետներն ու հրահանգիչները պետք է այս տոնին լայն բացատրականներ տանեն հրեամյա պլանի վերաբերյալ հարցերի շուրջն այն հաշվով, վորպեսզի այդ պլանների մեջ առնվեն վոչ միայն առանձին-առանձին կոլտնտեսությունները, այլ և առանձին-առանձին գյուղերն և նույնիսկ շրջանները, վորոնցից ամեն մեկը պետք է ունենա գյուղատնտեսության իր հեռանկարային հնգամյա պլանը:

11. ՊԵՏԱԿԱՆ ՓՈԽԱՌՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՆ ՄԱՍՆԱԿՑԵԼ

Մի այլ կարևոր գործ, վորն ընկնում է մեր գյուղի և կոլլեկտիվ տնտեսությունների վրա, դա այն մասնակցությունն է, վոր նրանք պետք է հայտնաբերեն պետական և այն բոլոր փոխառությունների իրացման գործում, վորոնց նպատակն է գյուղատնտեսության բարձրացումը և ինդուստրացման զարգացումը— փոխառություններ, վորոնք տանելու յեն մեր յերկիրն ու հանրապետությունը դեպի սոցիալիզմ:

Այդպիսի փոխառություններից ստացված գումարներով է, վոր ամրանում է մեր

սոցիալիստական շինարարությունը, նախ և առաջ մեր կոլլեկտիվ տնտեսությունները: Նոր շենքերի, նոր գյուղի, գյուղատնտեսական մեքենաների ու գործիքների և անասունների համար նրանց բաց թողնվելիք վարկերը, տարեկան միլիոնների յեն հասնում, դրանք անհնար են առանց մեր բոլորի և հատկապես կոլարևտնտեսությունների ամենաջերմ աջակցության: Ահա, թե ինչո՞ւ ամեն մի կոլտնտեսություն իր տույնին պարտքն է համարելու դնել այդ փոխառությունները, մասնակցելով նրա տոմսերի իրացմանը, նամանավանդ, վոր այդ նպատակով տված գումարները լավագույն խնայողությամբ են, վոր կարող են տնել կոլտնտեսությունները, չքափոր ու միջակ գյուղացիները հենց իրենց անմիջական շահերի տեսակետից:

«Բերքի և ինդուստրացման տոները» լավագույն առիթ են ներկայացնում, յերբ կոլտնտեսությունների խորհուրդները, խմբակային սպորտոմները պետք է ամենալավ բացատրական կամպանիա մղեն այդ խնայողությանը և համոզեն իրենց անդամներին և վոչ անդամներին ամենադիտակից վերաբերմունք ունենալ դեպի այդպիսի փոխառություններն ու գործիքները գլուխ են յեկել չորհիվ ու վործիքները, վոր բաց և թողել պետությանը, սպասելով նախ և առաջ այդ փոխառու-

թյուններից ստացված գումարներից ու տարա-
իրենց՝ գյուղացիության տրտարեբաժ աշխա-
տանքից:

Այս հանգամանքը պետք է ուշքի առաջ ու-
նենալ, «Բերքի և կոլլեկտիվացման տոնի»
խորհրդակցությունների և հավաքույթների
ժամանակ հրապարակ դալով՝ գյուղացիական
մասնանների սովի ամենալայն բացատրական-
ներսով:

12. ԲԵՐՔԻ ՅԵՎ ԻՆՊՈԻՍԻՏՐԱՅԱՆ ՏՈՆԸ ՆԱՅԵՎ ԿԱՐԿԵՏՎՈՒԹՅԱՆ ՏՈՆ Ե

Յեվ այսպես, «Բերքի և կոլլեկտիվացման
տոնը» գառնում է մեր գյուղացիության և նը-
րանց հետ կոլլեկտիվ տնտեսությունների հա-
սարակական և դործնական հաշվետվության
որ, վորի ընթացքում մի կողմից պետք է հրա-
պարակ բերվի մեր գյուղատնտեսության սո-
ցիալիստական դժով տարված աշխատանքի
բոլոր հաջողություններն ու նվաճումները,
խոյն մյուս կողմից պետք է ինքնաքննադատու-
թյան միջոցով բացել այն բոլոր պակասներն
ու թեքումները, վորոնք նկատվել ու նկատ-
վում են մեր կոլլեկտիվներում և կոոպերատիվ
այլ միությունների մեջ: Կազմակերպել լայն
խորհրդակցություններ և բացատրականներ՝
գյուղատնտեսության բարձրացման, հացա-
մթերման և սոցիալիստական մրցման շոշափե-
լի հարցեր, ինդուստրիացման զարգացման

համար բաց թողնված փոխառությունների
առթիվ, ահա որակարգի հարցերը: Դրանց
հետ զուգահեռ քննվելու յեն մեր հնգամյա
հեռանկարային պլանը, վերաբերյալ կոլտըն-
տեսությունների տարեց-տարի զարգացմանը,
նրանց կողմից չքավոր, բատրակ և միջակ
գյուղացիական զանգվածներ ներգրավելուն,
բերքի ու գյուղատնտեսության հումույթի ու
որա ապրանքայնացման խնդիրները և այլն
գառնալու յեն այս տոնների բովանդակությու-
նը: Յուցահանգեսներում ու մրցություննե-
րում պետք է մասնակցեն ինչպես անկուսակ-
ցական գյուղացիական տնտեսությունները,
նույնպես և առաջին հերթին կոլլեկտիվ տնտե-
սությունները:

Այսպիսով է ահա, վոր Խորհրդային իշխա-
նությունը կապում է բերքի տոնը գյուղատըն-
տեսության կոլլեկտիվացման աշխատանքների
հետ—համարելով այդ յերկուսը մեր յերկրի
գնրգնցման և կուլտուրական առաջադիմու-
թյան կարևոր հիմնաքարը, վորի վրա շինվե-
լու յե և շինվում է սոցիալիզմի հոյակապ ու
հսկայական և դեռևս վոչ մի յերկրում և վոչ
մի տեղ չկառուցված մի շենք:

Ց Ա Ն Կ

1. Ի՞նչպե՞ս եր կատարվում բերքի տոնն առաջներում	3
2. Ինչո՞ւ սահմանվեց բերքի տոնը	6
3. Ինչո՞ւ յետոյ տոնը կոչվում նաև կոլլեկտիվացման տոն	9
4. Գյուղատնտեսութ՛յան կոլլեկտիվացման նպատակները	13
5. Հողերի միացումը և նրանց միասին մշակելը	16
6. Բերքատվութ՛յունը բարձրացնող պարզ միջոցները	19
7. Անցած «բերքարշավի» արդյունքները	25
8. Պակաստվոր և թույլ կողմերի ու թերությունների ինքնաքննադատութ՛	30
9. Սոցիալիստական մրցութ՛յան խընդիրները	35
10. Հնդամյա մեր հեռանկարային պլանը	37
11. Պետական փոխառութ՛յուններին մասնակցելը	40
12. Բերքի և ինդուստրացման տոնը նաև հաշվետվութ՛յան տոն	42

18. Հ. Ազատյան—Գյուղատնտեսական բանվորութ՛ . և միջազգ. կոմմունիստական շարժումը (սպառված)	40
19. Ն. Խան—Աղյան—Ուղեցույց արդյունավետ խողարուծութ՛յան (սպառված)	15
20. Ֆերդինանդով—Հավարուծ. և նրա ոգուան. (սպ.)	20
21. Ա. Գանեբեգ—Լավ և ուշ, քան յերբեք (ազրույթյես) (սպառված)	20
22. Կ. Կ. Մելիք—Շահնազարյան—Կտավհատը և կանեփը (սպառված)	20
23. [Redacted]	15
24. Հրահանգ Հայաստանի Խ. Ս. Հանրապետության անտառներից վայտեղեն բաց բողմելու համար (սպառված)	
25. Պրոֆ. Ավ. Բալասը—Կաթնատու կովի կերակը. (սպառված)	30
26. Ա. Ա. Տրիֆոնով—Ինչու պետք է ցիլը չուտ անել	15
27. Ա. Բակունց—Գալուստի վեկը (ազրույթստմվածք)	15
28. Ա. Բակունց—Կարտոֆիլի մշակութ՛յունը (սպառ.)	20
29. Լ. Սուրբոտին—Կովի դատը (ազրույթյես)	20
30. Կ. Կ. Մելիք—Շահնազարյան—Տիգրանի (սպառ.)	5
31. Խ. Տեր-Ներսիսյան—Պողատու ծառերի վնասատուներն ու հիվանդութ՛յունները (սպառված)	25
32. Արազ—Տրակտոր (ազրույթստմվածք)	15
33. Յալուսցի—Խորհրդավոր արտունջներ ազրույթստմվածք	15
34. Խան—Ապեր—Գյուղատնտ.—անասնաբույժը և իր ազրույթստմվածք	20
35. [Redacted]	20
36. [Redacted]	20
37. Մ. Խանգաղյան—Մեղվարուծութ՛յան դործնական ձեռնարկ (սպառված)	60
38. Արամայի Յերգեկյան—Մեր դ. հերթական խնդիրներից (սպառվ.)	
39. Ա. Արամայան—Գութան, թե՛	
40. Վ. Բոյկով—Այժն աղքատի կով	
41. Խ. Տեր-Ներսիսյան—Գոմաղը	
42. Ի. Կուկեցով—Էենինը և գյուղացուրթյունը	
43. Ա. Մուշեղյան—Անտառը պետք է հաշվով կտրել	5

<< Ազգային գրադարան

NL0203641

31.905

44. Իս. Տեր Ներսիսյան—Ինչպես պատվա
ղատու ծառերը
45. Ա. Բակունց—Խոստընուրի կոմունան 30
46. Հ. Ագառյան—Յեռաղաչախց դեպի սոցիալիզմ՝ կոո- 50
պերացիայի վրայով 1 ո.
47. Վ. Միխայլով—Տավարի վարակիչ հիվանդու-
թյունները 5
48. Մ. Թումանյան—Վիկ 25
49. Պ. Քալանթարյան—Գոմաղը 5
50. Նոյեմբերի ֆանապարհին (ժողով.) (սպառված) 20
51. Պրոֆ. Ավ. Քալանթար—Կաթնատու կովի ընտրու-
թյունը և նախիրի աղնվացումը 20
52. Հրահանգ... դյուղանոտ. կոոպ. ընկերութ. տո-
մարագրելու կարգի մասին (հավ. «Գյուղ. կյանք»-ի)
53. ԽՍՀՄ հողագտագործության և հողաշինարարու-
թյան ընդհանուր հիմունքները 20
54. Հ. Փիրումյան—Հողփողկոմատի 1927-28 թ. գոր-
ծունեության թյուր
55. Ա. Աքանասյան—Դեպի բերքի բարձրացում
56. Վ. Պ. Դոբրինին—Ձիերի արհեստ. բեղմնավորումը 25
57. Ա. Վերմիշյան—Պողատու ալգին ու նրա խնամքը 45
58. Ա. Մարգարյան—Վոչխարաբուծութուն
59. Ա. Ա. և Ա. Թ.—Բանջարաբուծութուն
60. Ա. Յերգեկյան—ԱՍՖԽ Հանասնադահությունը և
դյուղանոտ. ինդուստրացումը 25
61. ՀԱՄԿ(Բ)ԿԿ վարչումը բամբակագործության մասին
62. Ա. ԱԹԱՆԱՍՅԱՆ—Բերքի և կուլիկոտիվացման տանը

**ՊԱՏՐԱՍՏՎՈՒՄ ԵՆ ՅԵՎ ՇՈՒՏՈՎ ԿՀԱՆՁՆՎԵՆ
ՏՊԱԳՐՈՒԹՅԱՆ**

1. Իս. Տեր-Ներսիսյան—Ինչպես մշակել խաղողի այգիները (Բ. տպագր-
ություն)
 2. Ա. Ասլանյան—Մեղվապահի Ուղեցույց
 3. Պ. Քալանթարյան—Բերքի բարձրացման խնդիրներ
 4. Ար. Խախակյան—Հանրամատչելի զրույցներ գինեգործության մասին
- ԳԻՄԵԼ՝ ՅԵՐԵՎԱՆ, Հողփողկոմատ՝ Հրատարակչության,
«Հայգրֆի» կենտրոնական և գավառական գրա-
խանութներին, Գավառագրականներին:**